

CURS SOBRE L'ENSENYAMENT I APRENTATGE DE LA LECTURA

Sistema d'Aprenentatge de la Lectura per a Tot l'Alumnat **Una proposta universal, sistèmica, preventiva i educativa.**

Introducció

Llegir és un procés altament complex i en el qual intervenen molts factors. Intentar reduir aquest procés a un conjunt d'habilitats aïllades és un error remarcable. Avui dia tothom està d'acord que llegir vol dir entendre el significat d'un text imprès. No obstant això, els matisos diferents que es posen en la seva definició fan variar substancialment la percepció que es té de la seva naturalesa.

El Committee on the Prevention of Reading Difficulties in Young Children (Snow et al., 1998) afirma que llegir és una activitat cognitiva i psicolingüística que exigeix l'ús d'una forma (el codi escrit) per obtenir el significat (el missatge que s'ha d'entendre) dins el context dels objectius del lector (per a aprendre, obtenir informació, per plaer, etc.). Aquesta visió de la lectura posa l'èmfasi en aquells aspectes clau que cal considerar en el seu ensenyament i aprenentatge (National Reading Panel, 2000). Segurament es produiran oscil·lacions entre el pes d'aquests components, depenent del moment de desenvolupament de la lectura o dels objectius concrets que es persegueixin; el que queda clar és que llegir suposa la relació equilibrada dels tres elements. Cal insistir també que la lectura és una activitat social i que és dins el context d'un grup cultural determinat que es defineix la naturalesa i el valor de la lectura i de l'alfabetització.

El mateix comitè considera que l'ensenyament efectiu de la lectura es construeix sobre la base que reconeix que l'habilitat lectora està determinada per diversos factors, i que molts factors que estan relacionats amb la lectura no arriben a explicar-la; moltes experiències contribueixen al desenvolupament de la lectura sense ser-ne prerequisits, i encara que hi ha molts prerequisits, cap d'ells, per si mateix, es considera suficient.

Un ensenyament inicial adequat de la lectura exigeix que els nens:

- utilitzin la lectura per a obtenir el significat del material imprès
- tinguin oportunitats freqüents i intenses de llegir
- vegin, perquè se'ls exposa, les relacions freqüents i regulars entre so i grafia
- aprenguin la naturalesa del sistema alfabètic escrit
- comprenguin l'estructura de les paraules parlades.

De la mateixa manera, si es vol que els nens progressin en l'aprenentatge de la lectura és imprescindible:

- tenir una bona comprensió de com representar alfabèticament els sons
- una pràctica lectora suficient per a aconseguir fluïdesa amb les diferents classes de textos
- un vocabulari i un coneixement previ suficients per a produir textos escrits significatius i interessants
- estratègies i procediments per a controlar la comprensió i reparar els errors
- mantenir l'interès i motivació per a llegir amb objectius diversos.

S'ha de tenir present que els nens que presenten un desenvolupament normal i han tingut experiències suficients i adequades relacionades amb el llenguatge oral i amb les característiques del llenguatge escrit són qui adquireixen la lectura d'una forma previsible. Quan es presenten alteracions en alguns d'aquests aspectes és probable que també es presentin retards o dificultats en la lectura.

En l'actualitat tenim una perspectiva renovada de la naturalesa de la lectura i dels processos implicats en el seu aprenentatge. Hi ha una base de coneixement molt sòlida i fonamentada sobre el que implica aprendre a llegir (Forman et al., 2016). De manera molt resumida, podem configurar amb força precisió els components que caracteritzen i garanteixen un domini adequat de la lectura.

Aquests són:

- La consciència fonològica
- El principi alfabètic
- La denominació ràpida
- La lectura de paraules i textos
- La comprensió lectora
- El vocabulari
- L'ús i la funcionalitat de la lectura

Hem de pensar que la lectura és una porta d'accés a l'aprenentatge, tant dins com fora de l'escola i que té una influència directa en les vides dels alumnes. Així doncs, és raonable esperar que el fet de facilitar el desenvolupament de lectura dels alumnes és un objectiu central de l'educació. Tot i així, els resultats de l'últim informe PISA no deixen gaire marge d'optimisme en relació al alumnes del país. En comprensió lectora, Catalunya ha registrat la pitjor dada des del 2006 i s'ha situat en les últimes posicions de l'estat amb 462 punts (474 punts al conjunt de l'estat), 22 menys que el 2018, i només al davant d'Andalusia (461), Melilla (405) i Ceuta (404). Unes dades preocupants

i que requereixen una anàlisi acurada i l'adopció de mesures de millora. La formació dels professionals educatius suposa una d'aquestes mesures. L'ensenyament de la lectura i els programes de formació s'haurien de fonamentar en la ciència de la lectura i en les pràctiques basades en l'evidència (Toste i Lindström, 2023). És a dir, cal tenir clar allò que funciona, per a qui funciona,, i sota quines condicions. La ciència de la lectura es refereix a una base de coneixement comprensiva que s'ha acumulat durant dècades de recerca interdisciplinària. El coneixement representa una comprensió basada en l'evidència de com les persones aprenen a llegir. En conjunt, els resultats de la recerca sobre la lectura identifiquen les habilitats crítiques pel desenvolupament de la lectura i les pràctiques educatives que faciliten aquestes habilitats (Shanahan, 2020a). Aquest mateix autor (2020b), fa una reflexió sobre el què significa la ciència de la lectura i les dificultats inherents a l'hora de trobar un equilibri i un abast adequats en la seva definició. Per exemple, creu que és un error limitar la ciència de la lectura a tots els processos relacionats amb la descodificació (cosa que fan alguns autors). Pensa que la ciència de la lectura inclou molts altres continguts i processos que tenen a veure amb la seva conceptualització i abordatge teòric així com al conjunt d'estratègies i procediments pel seu ensenyament, la seva avaluació i la seva implementació.

Forman et al. (2016), porten a terme una revisió de la recerca sobre l'ensenyament de la lectura i elaboren una sèrie de recomanacions en base als seus resultats. Dues d'aquestes recomanacions tenen una forta evidència de la recerca mentre que l'altre té una evidència moderada. Les recomanacions establertes són:

1. Desenvolupar la consciència dels segments dels sons en la parla i com es relacionen amb les lletres.
2. Ensenyar als alumnes a descodificar les paraules, analitzar les parts de la paraula, i escriure i reconèixer les paraules.
3. Assegurar que tots els alumnes llegeixin textos connectats cada dia per promoure la precisió la fluïdesa i la comprensió lectores.

Si s'incorporen aquestes recomanacions en els cursos de formació dirigits als mestres, és possible que aquests implementin pràctiques basades en l'evidència en l'ensenyament de la lectura. Aquest és un dels objectius principals d'aquesta formació. És a dir, proporcionar un coneixement actual

del que suposa l'aprenentatge de la lectura i oferir i aplicar pràctiques basades en l'evidència en l'ensenyament i avaluació dels diversos components d'aquest aprenentatge (Spear-Swerling, 2022). I això, amb una visió clara dels diferents tipus d'intervenció (sistèmica i individual) i tenint en compte els diferents nivells de suport -universal, addicional i intensiu (International Literacy Association, 2020).

Objectius:

1. Conèixer els fonaments teòrics i empírics essencials de l'ensenyament i l'aprenentatge de la lectura, així com els seus components bàsics.
2. Conèixer i practicar la prova de cribatge dels components bàsics de la lectura: PACBAL i analitzar els resultats i planificar la intervenció en funció de les dades.
3. Conèixer els processos i procediments bàsics per ensenyar els components essencials de la lectura en els seus diferents nivells de suport.
4. Identificar i analitzar les característiques de l'ensenyament de la lectura quan està basat en un Sistema de Suports Diferenciats
5. Identificar i analitzar els processos d'ensenyament de la lectura amb l'alumnat amb necessitat de suport intensiu.

Programa:

- ❖ L'ensenyament de la lectura
 - Un model d'intervenció universal, preventiu i educatiu per a respondre a les necessitats lectores de tot l'alumnat
 - L'estat actual de la recerca
 - Els components de la lectura
 - Organització dels components en les diferents fases d'aprenentatge
- ❖ L'avaluació de la lectura
 - El PACBAL: l'avaluació dels components bàsics de la lectura
 - Anàlisi de dades i ús de la informació per a la planificació en funció dels resultats
- ❖ Ensenyament i estratègies d'intervenció dels diversos components de la lectura
 - La consciència d'allò escrit
 - La consciència fonològica

- El principi alfabètic
 - Els processos de recodificació fonològica: la lectura de paraules
 - La fluïdesa lectora
 - La comprensió lectora
 - El vocabulari
- ❖ Intervenció a partir del Sistema de Suports de Nivells Diferenciats (SSND)
- Característiques del Sistema de suports diferenciats.
 - La intervenció a tres nivells. Estratègies i materials

Metodologia

Didàctica, reflexiva, a partir de lectures i espais teòrics i pràctics.

Aplicació de l'instrument d'avaluació i de la intervenció en els nivells diferenciats de suport en els propis centres educatius.

Avaluació

Assistència a un 80% de les sessions. Avaluació positiva de les tasques individuals i/o grupals en relació amb l'aprofitament i transferència immediata.

Modalitat: Semi presencial

Període: de febrer a juny 2024

Calendari i horari

Dijous, 8 de febrer, de on line, de 17,15 a 19.15 h.

Dissabte, 2 de març de 9,15 a 13.15 h, presencial

Dissabte, 4 de maig de 9,15 a 13.15 h, presencial

Dissabte, 1 de juny de 9,15 a 13.15 h, presencial

Nombre d'hores: 25 h

Lloc de realització: locals DINCAT carrer Joan Güell, 90-92 baixos
Barcelona

Professorat al qual s'adreça l'activitat :

mestres i professorat d'Educació Infantil i Primària; també Orientadores d'ESO.

Nombre de places 50

Relació nominal de les persones formadores :

Natalia Cabré, Lourdes Dalmau , Ascen Diez de Ulzurrun , Josep Font, Enriqueta Garriga, i possibles altres professionals.

Cost de la matrícula :

Socis del GIEE: gratuït

No socis: 50 €

compte del BBVA és ES6501821355060201665264.

Enviar el comprovant de pagament al correu: gieeassociacio@gmail.com

Inscripció: formulari google

<https://forms.gle/DEA1EniU4Sy574za8>

Possibilitat d'inscriure's com a soci, des de la pàgina web del GIEE

<https://www.giee.cat/>

Quota anual de soci 42 €

Certificació : a càrrec del Departament d'Educació

Bibliografia (materials de lectura)

Gurdon, M.G. 2022). *La màgia de llegir en veu alta. El miracle de la lectura compartida en l'era de la distracció*. Barcelona: Viena Edicions.

International Literacy Association (2020). *La consciència fonològica en el desenvolupament de l'alfabetització en la primera infància*.

International Literacy Association (2019). *Dret a tenir mestres de qualitat i que tinguin un bon coneixement de l'alfabetització*.

International Literacy Association (2018). *Llegir amb fluïdesa no vol dir llegir ràpid*.

International Literacy Association (2019). *Respondre els reptes de l'ensenyament en base fonètica en l'alfabetització primerenca*.

Mesmer, H.A., Mesmer, E., i Jones, J. (2014). *Intervenció lectora en els cursos de primària*. New York: Guilford Press.

Oakhil, J., Cain, K., Elbro, C. (20). *Entendre i ensenyar la comprensió lectora. Un manual*.

Ripoll, J.C, i Aguado, G. (2015). *Enseñar a leer. Cómo hacer lectores competentes*. Madrid: Editorial Giunti EOS.

Spear-Swerling, L. (2014). *El Poder de la RAI i els perfils lectors. Un model per resoldre els problemes de lectura*. Baltimore: Paul H Brookes.

The National Institute for Literacy (2003). *Posar la lectura davant de tot. Els punts centrals que la recerca ha construït per ensenyar als nens a llegir*.

Referències

Foorman B., Beyler N., Borradaile K., Coyne M., Denton C. A., Dimino J., Furgeson J., Hayes L., Henke J., Justice L., Keating B., Lewis W., Sattar S., Streke A., Wagner R., Wissel S. (2016). *Foundational skills to support reading for understanding in kindergarten through 3rd grade* (NCEE 2016-4008). National Center for Education Evaluation and Regional Assistance (NCEE), Institute of Education Sciences, U.S. Department of Education.

International Literacy Association (2020). *Intensifying literacy instruction in the context of tiered interventions a view from special educators*. <https://literacyworldwide.org/docs/default-source/where-we-stand/ilintensifying-literacy-instruction.pdf>.

National Reading Panel (2000). *Teaching children to read: An evidence-based assessment of the scientific research literature on reading and its implication for reading instruction*. Washington: National Institute of Child Health and Human Development

Snow, C.E., Burns, M.S., i Griffin, O. (1998). *Preventing reading difficulties in young children*. Washington, National Academy Press.

Shanahan, T. (2020a). The science of reading: Making sense of reading. *The Reading Teacher*, 74, 119-125.

Shanahan, T. (2020b). What constitutes a science of reading instruction? *Reading Research Quarterly*, 55, 235-247.

Spear-Swerling, L. (2022). *Structured literacy interventions. Teaching students with reading difficulties, grades K-6*. New York: The Guilford Press.

Toste, J.R., i Lindström, E.R. (2023). Science of reading in special education teacher preparation. *Intervention in School and Clinic*, 59(1), 5-8.